

УДК-378 +33
3-41

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету

Серія:

Економічні науки

Заснований у 2000 р.

Випуск 8

ЧИТАЛЬНИЙ
ЗАЛ

Черкаси 2003

НАВЧАЛЬНИЙ
ФОНД

Збірник наукових праць затверджений ВАК України як фахове видання з економічних наук (Бюлетень ВАК України. – 2002. – № 9).

Випуск 8 друкується за рішенням Вченої ради ЧДТУ, протокол № 8 від 14.04.2003 р.

Головний редактор *Лега Ю. Г.*, д.т.н., професор

Заступник головного редактора *Хомяков В. І.*, д.т.н., професор

Редакційна колегія:

Волощук Г. О., д.е.н., професор, ЧДТУ,

Качала Т. М., д.е.н., професор, ЧДТУ;

Кужельний М. В., д.е.н., професор, КНЕУ,

Куценко В. І., д.е.н., професор, ЧДТУ,

Нусінов В. Я., д.е.н., професор, МНТУ,

Поляков О. М., д.е.н., професор, ЧДТУ.

Чернюк Л. Г., д.е.н., професор, ЧДТУ,

Школа І. М., д.е.н., професор, ЧДТУ,

Єресько І. Г., к.е.н., професор, ЧДТУ,

Кобко В. І., к.е.н., професор, ЧДТУ;

Ткаченко А. П., к.т.н., професор, ЧДТУ,

Яценко В. М., к.е.н., професор, ЧДТУ

Рецензент *Харічков С. К.*, д.е.н., професор,

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ

Відповідальна за випуск: *Белінська В. М.*, к.е.н.

Редколегія не завжди поділяє точку зору авторів.

Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного
3 41 університету. Серія: Економічні науки. Випуск 8. – Черкаси: ЧДТУ, 2003.
– 292 с.

У збірнику подані матеріали наукових досліджень широкого кола актуальних проблем реформування економіки України.

Рекомендовано для студентів, аспірантів, викладачів вузів та науковців економічного профілю.

УДК 378.001.89:33/477.46(082)

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 6060 від 16.04.2002 р.

Редактори: *Усенко Н. В.*, *Мальцева С. В.*

Технічний редактор *Давиденко К. В.*

Комп'ютерний макет: *Салпа Л. М.*, *Копиця О. Ю.*

Коректори: *Кривонос Я. В.*, *Севостьянихіна Т. В.*

Дизайн обкладинки *Лісняк Н. І.*

Видавець – Черкаський державний технологічний університет
бульвар Шевченка, 460, м. Черкаси, 18006.

Здано на укладання 21.04.2003. Підп. до друку 30.05.2003. Формат 60x84 1/8.

Папір офісн. Друк оперативний. Гарнітура Таймс.

Умовн. друк. арк. 33,48. Обл.-вид. арк. 27,6. Зам. № 260. Тираж 105 примірників. Ціна договірна.

ЗМІСТ

<i>Шинкарук Л. В.</i> Еволюція складу і структури основного капіталу як показник його динаміки.....	5
<i>Лійник Є. С., Коваленко Г. М., Одінцова Т. М.</i> Регулювання економіки як один із факторів її ефективного функціонування в ринкових умовах.....	10
<i>Дмитренко А. І.</i> Особливості визначення прихованого, фіктивного та зумисного банкрутства.....	13
<i>Літнік Є. С., Одінцова Т. М.</i> Предмет, метод, функції та їх вплив на розвиток управлінського обліку в Україні.....	18
<i>Єресько І. Г.</i> Облік руху грошових коштів.....	21
<i>Филиппова С. В., Ковтуненко К. В.</i> Формирование механизма управления производственной системой на основе системного подхода.....	28
<i>Драгун Л. М., Фісуненко П. А., Заєць Є. І.</i> Шляхи розвитку обліку, контролю і аналізу в системі управління підприємством.....	31
<i>Комлик М. О.</i> Розвиток ринку фінансових інвестицій в Україні.....	38
<i>Минчинська І. В.</i> Банкрутство як наслідок кризи підприємств в Україні: фактори та причини виникнення.....	41
<i>Бакум І. В.</i> Порівняльна оцінка потенціалу підприємств легкої промисловості.....	50
<i>Вовк В. М.</i> Рейтингова оцінка як комплексний показник аналізу фінансових ресурсів підприємства.....	58
<i>Жерлицин Д. М.</i> Особливості підготовки облікової інформації у системі податкового менеджменту підприємства.....	63
<i>Кендюхов О. В.</i> Організаційно-економічний механізм управління як економічна категорія: мікроекономічний аспект.....	66
<i>Губар О. Є.</i> Основні напрями зміцнення фінансової бази добровільного медичного страхування в Україні.....	70
<i>Воловик І. А.</i> Стійкий розвиток сільськогосподарських підприємств як об'єкт системи моніторингу.....	78
<i>Кириченко В. В.</i> Економічна сутність ремонтів.....	83
<i>Борнос В. М., Іваненко А. П.</i> Дослідження інноваційної діяльності у промисловості України та обґрунтування механізму фінансового інвестування активізації та оптимізації цієї діяльності.....	86
<i>Шпанковська Н. Г., Білик А. В.</i> Методи інвентаризації товарно-матеріальних цінностей на підприємствах роздрібної торгівлі.....	92
<i>Яковенко О. А.</i> Практичне застосування економіко-математичних моделей у процесі управління витратами промислових підприємств.....	98
<i>Захаркін О. О.</i> Фінансове забезпечення екологізації промислових технологій.....	101
<i>Куредя Н. Н., Заднепрянная Т. С.</i> Позиції українського експорту на міжнародному ринку металів.....	106
<i>Сірко А. В.</i> Національні моделі корпоративного управління: український вибір.....	113
<i>Одінцов О. М.</i> Формування цінової політики на ринку молока.....	120
<i>Федулова І. В.</i> Торгівля ліцензіями на винаходи і ноу-хау.....	125
<i>Нечасев О. Л.</i> Теоретико-методологічні засади здійснення інноваційної діяльності підприємства.....	133
<i>Губенко Н. Ю.</i> Сучасний стан та проблеми цукрової промисловості України.....	137

<i>Пустовійт Р. Ф.</i> Обґрунтування концепції економічної моралі та етичного менеджменту.....	140
<i>Демиденко С. Л.</i> Економічний аналіз як засіб управління підприємством.....	143
<i>Матвійчук А. В.</i> Дослідження залежності якості прогнозування курсів цінних паперів нейронними мережами від форми подання вхідних даних.....	147
<i>Чайка Ю. М.</i> Ринковий аспект механізму структурних змін.....	157
<i>Чижевська Л. В.</i> Деякі практичні аспекти методики дослідження стану звітності.....	162
<i>Петренко Н. І.</i> Аудитор України: чи є він незалежним?.....	170
<i>Давидюк Т. В.</i> Контрольні значення подвійного запису.....	175
<i>Мартинишин Я. М.</i> Статистичний аналіз та прогнозування ремонтно-експлуатаційних витрат на обслуговування тракторів аграрного підприємства.....	181
<i>Кошеленко С. В.</i> Методологічна база управління матеріальними потоками промислових підприємств.....	186
<i>Пасенко В. М., Гончаренко О. О.</i> Економічна сутність інвестицій та їх класифікація.....	189
<i>Шило Ю. М.</i> Нерухомість як об'єкт бухгалтерського обліку.....	197
<i>Швейкіна Л. Я., Філіп Я. Г.</i> Вплив нарахування амортизації основних засобів на оптимізацію грошових потоків підприємства.....	202
<i>Гончаренко О. О.</i> Проблемні аспекти оцінки та обліку фінансових інвестицій.....	209
<i>Ткаченко Н. В.</i> Теоретичні аспекти визначення інвестиційних можливостей страхових компаній.....	217
<i>Харічкін О. Г., Березняк О. Г., Скорик О. О.</i> Проблеми розвитку кредитного механізму в сільському господарстві.....	225
<i>Нагайчук Н. Г.</i> Реформування національної системи охорони здоров'я.....	227
<i>Гавриленко С. М.</i> Визначення стратегій розвитку підприємств та можливих джерел їх фінансування.....	231
<i>Ковальчук Т. М.</i> Оперативний аналіз платоспроможності – основа управління фінансовою рівновагою підприємства.....	238
<i>Замета О. Г.</i> Облік витрат на заготівлю й калькулювання собівартості винограду.....	244
<i>Білокінь Г. М.</i> Економічна суть та функціональні завдання внутрішньобанківського аудиту в умовах перехідної економіки.....	249
<i>Григор О. О.</i> Сучасний стан та перспективи побудови інформаційного суспільства в Україні.....	254
<i>Ілляшенко К. В.</i> Ефективні витрати виробництва та їх значення у процесі управління витратами підприємства.....	261
<i>Джулай Т. М.</i> Концептуальні напрямки розвитку системи управління міським господарством.....	264
<i>Кочкуров А. М.</i> Управление качеством рабочей силы как фактор развития предприятий курортно-рекреационного комплекса.....	274
<i>Andrzej Limański.</i> Zasady ekonomicznej efektywności gospodarowania we współczesnym przedsiębiorstwie.....	279
<i>Михайлова Л.</i> Людський капітал у системі соціально-економічних категорій.....	283
<i>Яценко В. М.</i> Ціна в умовах ринкової системи.....	287

чих нормативних актів, так і орієнтування цих операцій на стратегічно ефективніші.

Наявність служби внутрішнього аудиту не дає повної гарантії стабільності банку. Це лише інструмент, який може бути використаний для контролю за фінансовим станом банку зсередини. У кожному конкретному випадку варто говорити не про наявність такої служби в банку взагалі, а про ефективність її роботи та правильне використання отриманих результатів.

Внутрішній аудит має довести керівництву та працівникам банку свою необхідність як послуги, якою вони нині не завжди готові користуватися, оскільки ставлення до внутрішніх аудиторів у банках неоднозначне. Персонал повинен усвідомлювати, що аудитор контролює не виконавців, а робочий процес, виявляючи недоліки діючих процедур, правил. Саме цим внутрішній аудит допомагає кредитній установі досягати кращих результатів діяльності.

Якщо в комерційному банку функціонує сильна внутрішня аудиторська служба, зовнішній аудит може довіряти результатам перевірок облікової документації внутрішньою контрольною службою, що дасть

змогу скоротити обсяги прямої ревізійної роботи силами співробітників зовнішньої аудиторської фірми. Впровадження у систему оперативного управління банків служби внутрішнього аудиту з властивими їй функціями є об'єктивною необхідністю в умовах ринкових відносин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Положення "Про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України", затверджене постановою Правління НБУ від 20.03.1998 р. за № 114 зі змінами та доповненнями.
2. Арнс А., Лоббек Дж. Аудит: Пер. с англ. / Гл. редактор сериї проф. Я.В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 560 с.
3. Дорош Н. І. Аналітичні процедури в аудиті // Фінанси України. – 2000. – № 7. – С. 4-5.
4. Рудницький В. С. Внутрішній аудит: методологія, організація: Монографія. – Тернопіль: Економічна думка, 2000. – 104 с.
5. Ширина Е. Б., Пономарева Н. А. Особенности формирования информационно-аналитического поля банка. Некоторые аспекты управленческого учета и анализа // Бизнес и банки. – 2000. – № 42. – С. 4-5.

Стаття надійшла до редколегії 9.01.2003

УДК 35: 659.2

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОБУДОВИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Григор О. О.

Черкаський державний технологічний університет

В статье рассматриваются актуальные вопросы, связанные с вхождением Украины в информационное общество. Проанализировано современное состояние информационной политики правительства Украины, приведен фактический статистический материал по национальным информационным ресурсам. Раскрыты основные инструменты реализации государственной политики в сфере информатизации украинского общества.

The article considers the problems concerning Ukraine's joining the information technology world. It analyses national information resources statistics and the current Ukrainian politics of information technology development. The article explains the main mechanisms of the governmental realization of information policy in the Ukrainian society.

Незаперечним є той факт, що Україні не уникнути входження в інформаційне суспільство. Єдине, що залишилося визначити – коли це відбудеться. Враховуючи жорсткі конкурентні особливості міжнародного розподілу праці, це необхідно робити досить швидкими темпами.

Запізнення входження України в інформаційне суспільство або навіть входження на неналежному рівні позбавляє Україну можливості інтегруватися в глобальні процеси світової економіки, оскільки інформатизація суспільства виступає одним із вирішальних чинників модернізації

економіки на ринкових засадах і запорукою інтеграції України в світове співтовариство.

Примітивну аналогію можна привести з товаром, на упаковці якого відсутній штрих-код і який не беруть на реалізацію в супермаркети, де існують технології обліку і реалізації продукції.

Подібне відбудеться з Україною, якщо правові відносини, бізнес та інше в світовій економіці перейдуть на використання інформаційних технологій. Це очевидно і тут немає сумніву.

Тому для України нагальною потребою є вживання оперативних заходів щодо створення правових, організаційних і технологічних умов з метою розвитку інформаційних і комунікаційних технологій. Вони, в свою чергу, мають вирішальне значення в підвищенні конкурентоспроможності економіки і тим самим розширюють можливості її інтеграції в світову економіку.

Важливою складовою інформаційної інфраструктури держави є її телекомунікаційна інфраструктура. Розвиток телекомунікаційної інфраструктури України базується на стратегії входження до Глобальної і європейської інформаційних інфраструктур та забезпечення органів управління державою, суб'єктів господарювання різних форм власності, засобів масової інформації і населення країни інформаційними послугами та послугами електрозв'язку належної якості і номенклатури в необхідному обсязі. Основні пріоритетні напрями розвитку електрозв'язку визначені в Комплексній програмі створення єдиної національної системи. Ефективність вирішення питання розвитку і вдосконалення телекомунікаційної інфраструктури України багато в чому залежить від раціонального поєднання різних систем зв'язку – волоконно-оптичних, радіозв'язку (наземного та супутникового).

Сьогодні в Україні існує реальна можливість створення багатофункціональних цифрових мереж телерадіомовлення та надання користувачам нового класу інформаційних послуг, зокрема швидкої передачі даних, проведення відеоконференцій, доступу до засобів зберігання відеоінформації і даних, вибору відеопрограм, розподілу програм телебачення, мультимедіа, надання програмам телебачення високої чіткості.

Стан комп'ютерних мереж передачі даних відображає рівень інформатизації та

визначає її перспективу. В країні нині функціонують кілька розвинених телекомунікаційних систем загальнодержавного та відомчого значення, зокрема системи Держкомзв'язку, Укрзалізниці, Мінтрансу, Міненерго, Держіннофонду, Міністерства освіти і науки, Держмитслужби, Національного банку, банку "Україна", Промінвестбанку та інших. На різних стадіях проектування знаходяться корпоративні мережі передачі даних Фонду державного майна, Державної податкової адміністрації, МВС, Мінюсту та інші. Зусиллями Держкомзв'язку у державі створюються умови для побудови сучасної швидкісної первинної мережі передачі даних на базі волоконно-оптичних ліній.

За даними ВАТ "Укртелеком", на 1 січня 2000 р. в Україні кількість абонентів становила: 118 користувачів некомутованого доступу до мережі Інтернет і 1567 користувачів комутованого доступу. Послуги доступу до зазначеної мережі надаються 19 регіональними дирекціями "Укртелекому".

Однак розвиток мережі Інтернет в Україні відбувається надзвичайно інтенсивно. Свідченням цього є зростання кількості активних користувачів в українському сегменті мережі Інтернет від 0,200 млн у 1999 році до 3,200 млн у 2003 році (станом на травень 2003 р.). Як видно на рис. 1, більше ніж у 15 разів збільшилась кількість тих, хто використовує Інтернет.

Серед причин, що стримують розвиток Інтернет в Україні і, таким чином, доступ громадян України до інформації, виділяються такі: технічні – відсутність якісних зовнішніх каналів зв'язку або низька якість телефонних мереж; економічні – низька платоспроможність населення (далекі не кожен у змозі придбати собі комп'ютер); високі ціни на Інтернет-послуги.

Національні інформаційні ресурси характеризують потенціал сучасної розвинутої держави, а експлуатація і розвиток інформаційних систем різних рівнів нерозривно пов'язані з їх використанням. В Україні розпочався процес формування національних електронних інформаційних ресурсів, які створюються органами державної влади, державними та недержавними підприємствами, науковими і навчальними закладами та суспільно-політичними організаціями.

Рис. 1. Розвиток мережі Інтернет в Україні

Значна увага приділяється таким проблемам комп'ютерного інформаційного, забезпечення: управління формуванням та виконанням бюджету областей, районів, міст з першочерговим обліком усіх об'єктів та суб'єктів оподаткування; облік та грошова оцінка усіх земель регіонів, насамперед у населених пунктах із використанням геоінформаційних систем та відповідних кадастрів; облік та управління використанням усього ресурсного потенціалу регіонів (природного, матеріального, фінансового, людського та ін.). Усі завдання мають виконуватися з обов'язковим поєднанням регіональних баз та банків даних із загальнодержавними, такими, як Державна картографічна база регіону (частка електронної карти України), база даних "Законодавчі та нормативні акти України", база даних населення тощо. При цьому необхідно використовувати єдині класифікатори, що дасть змогу інформаційно їх об'єднати.

Ці завдання передбачають максимальне використання інформаційної інфраструктури та інформаційних ресурсів, які є в регіонах. Для цього вирішується питання створення типового проєкту інформаційно-аналітичної системи "Регіональні інформаційні ресурси України", що дасть можливість сформувати та постійно підтримувати актуалізацію регіонального сектора національного реєстру інформаційних ресурсів. На перший план сьогодні виступає завдання створення електронних копій наукового,

культурного, інформаційного та іншого надбання в Україні. У рамках Програми велася підготовка до виконання завдань зі створення системи національних інформаційних ресурсів.

Інформаційні системи та інформаційно-аналітичні центри різних рівнів функціонують та створюються для забезпечення діяльності органів державної влади та недержавних структур. Діють та вдосконалюються інформаційно-аналітичні системи Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Ради національної безпеки і оборони, Конституційного Суду, Верховного Суду, Генеральної прокуратури, Мінтрансу, МВС, Міненерго, Державної податкової адміністрації, Держмитслужби; діє автоматизована система міжбанківських розрахунків на рівні "банк-банк"; Національного банку, яка дооснащується автоматизованими системами розрахунків на рівні "банк-клієнт" тощо. Створюються галузеві інформаційні системи інших центральних органів виконавчої влади, зокрема автоматизована система ведення державного земельного кадастру, Урядова інформаційна система з питань надзвичайних ситуацій, автоматизована система державного експортного контролю України, єдина державна автоматизована паспортна система, реєстр неплатоспроможних підприємств та організацій тощо. Підприємствами та організаціями України використовуються різні типи інформаційних, інформаційно-аналітичних, автоматизованих систем, офіс-

них пакетів тощо, але процес їх впровадження йде повільно без відповідної державної підтримки. Функціонуючі інформаційні системи можна класифікувати як загальнодержавні, відомчі та регіональні.

Інформаційні технології та засоби інформатизації в Україні за обсягом ринку посідають друге місце в СНД, що становить приблизно 1/6 частину російського. Україна має певний науково-технічний потенціал в галузі створення засобів інформатизації. Його основою є 10 науково-дослідних інститутів Національної академії наук України, 18 науково-дослідних та конструкторсько-технологічних організацій і підприємств Мінпромполітики та Держкомзв'язку. Порівняно з 1996 р. ринок ПК у 1997 р. виріс приблизно на 25 %, з яких приблизно 80 % зібрані в Україні. З 1998 р. в Україні вже почали збирати ноутбуки. Важливо те, що в країні вже збираються великі комп'ютери, малі та середні сервери. На ринку ПК сформувалася група лідерів, які активно працюють над створенням вітчизняних загально-визнаних марок комп'ютерів. За оцінками фахівців, сьогодні наш ринок прикладного програмного забезпечення (ПЗ) для малих та середніх підприємств становить не менше як 10 млн доларів, з них близько 40 % належить вітчизняним фірмам. Є приклади світового визнання програмних продуктів, створених в Україні.

Головним інструментом реалізації державної політики у сфері інформатизації є Національна програма інформатизації, прийняття якої Верховною Радою України у 1998 р. мало на меті узгодження інтересів у сфері інформатизації всіх гілок державної влади, органів місцевого самоврядування, громадян, суспільства в цілому. Національна програма інформатизації визначає стратегію вирішення проблеми забезпечення інформаційних потреб та інформаційної підтримки соціально-економічної, екологічної, науково-технічної, оборонної, національно-культурної та іншої діяльності у сферах загальнодержавного значення.

Національна програма інформатизації включає:

- Концепцію Національної програми інформатизації;
- сукупність державних програм з інформатизації;
- галузеві програми та проекти інформатизації;

– регіональні програми та проекти інформатизації;

– програми та проекти інформатизації органів місцевого самоврядування.

Завдання реалізації державної політики інформатизації, координації діяльності органів державної влади з питань інформатизації, виконання функцій генерального державного замовника Національної програми інформатизації, організації міжнародного співробітництва у сфері інформатизації покладено на Державний комітет зв'язку та інформатизації України. Фінансування проєктів Національної програми інформатизації передбачається з різних джерел, у тому числі за рахунок міжнародних інвестицій та кредитів. Цільове фінансування Програми відповідно до Закону України "Про Державний бюджет України на 2001 рік" в обсязі 8 млн гривень було спрямовано на реалізацію загальнодержавних проєктів з інформатизації. Фінансування окремих проєктів з інформатизації, в тому числі й тих, які входили до складу Програми, здійснювалося за рахунок галузевих та місцевих бюджетів.

В Україні розроблений проєкт програми "Електронна Україна". Передусім слід відзначити, що Програма "Електронна Україна" розроблена Державним комітетом зв'язку та інформатизації України. Її презентація відбулася у грудні 2002 року. У програмі відзначається, що з метою більш повного використання ІКТ у державі прийняті і діють Комплексна програма створення єдиної національної системи зв'язку, Державна програма комп'ютеризації сільських шкіл, державна програма щодо створення Єдиної державної автоматизованої паспортної системи, щорічно приймається Національна програма інформатизації, інші програми впровадження ІКТ у повсякденне життя суспільства, в діяльність всіх гілок влади.

Одночасно є потреба у впровадженні інтегрованого підходу до більш ефективного і швидкого вирішення завдань, що стоять перед українським суспільством і українською економікою. Перші роки незалежності були відзначені суттєвим скороченням виробництва продуктів високих технологій, відтоком фахівців за кордон, рядом інших негативних явищ. Одночасно вдалося зберегти сучасну систему освіти, створити засади для нової, ринкової економіки, перейти до економічного розвитку із зростанням ВВП. Сьогодні суспільство може скористатися

т. з. “тунельним ефектом”, щоб зробити стрибок через кілька щаблів розвитку ІКТ і найбільш ефективно запровадити найсучасніші технології у галузі телекомунікацій та сфери інформатизації. Програма “Електронна Україна”, в першу чергу, – програма соціально-орієнтована, і вона має на меті інтегрувати всі вищезазначені програми у єдине ціле, за рахунок чого буде забезпечено їх дієвість та ефективність.

Програма “Електронна Україна” базується на основних положеннях програми “Електронна Європа Плюс”, оскільки головна мета та інструменти для її втілення тожні тим, які будуть використані країнами-кандидатами до Європейського Союзу при втіленні програми “Електронна Європа Плюс”. Реалізація Програми буде відбуватись і шляхом активного співробітництва з країнами ЄС та країнами-кандидатами до ЄС з метою врахування досвіду цих країн.

Програма “Електронна Україна” має на меті сприяти побудові сучасної ринкової економіки в Україні, забезпечити підвищення її конкурентоспроможності, і одночасно враховує реальний стан, суспільства, його готовність та спроможність до впровадження новітніх ІКТ. Для оцінки поточного стану виконання Програми застосовуються критерії, що запроваджені в програмі “Електронна Європа Плюс”. Порівняльний аналіз стану виконання програми “Електронна Україна” та стану виконання програми “Електронна Європа Плюс” сприятиме більш ефективному використанню бюджетних коштів та позабюджетних надходжень шляхом їх концентрації для вирішення найбільш важливих завдань.

Головне завдання Програми – сприяння побудові сучасної конкурентоспроможної економіки та підвищенню рівня та якості життя населення України шляхом впровадження сучасних і перспективних ІКТ у усі сфери життєдіяльності країни та її населення. Програма передбачає вирішення комплексу завдань, що матимуть вплив як на економіку, так і на організацію діяльності влади. Її результатом буде впровадження нових механізмів взаємовідносин між громадянами і владою, громадянами і підприємствами та суспільними організаціями.

Фінансування Програми здійснюватиметься за рахунок коштів Державного бюджету України, інвестицій та грантів, що бу-

дуть надходити від приватного сектору⁴ з України та з-за кордону, від міжнародних організацій та установ, благодійної допомоги. Програма передбачає виділення коштів з державного бюджету у сумі 2 млрд грн; з місцевих бюджетів – 1 млрд грн; з інших джерел – 8 млрд грн. З Державного бюджету передбачається фінансування створення інформаційно-аналітичних систем вищих та центральних органів державної влади, створення національних інформаційних ресурсів, створення мережі ГКЦ, Інтернет для науковців та студентів, заходів щодо захисту інформації, комп’ютеризації навчальних закладів та шкіл, створення е-уряду, е-здоров’я, окремі заходи е-комерції, електронної системи захисту навколишнього середовища.

Держава з метою прискорення впровадження ІТК встановлює тимчасові пільги з оподаткування. З метою створення належних умов для розвитку національної індустрії розробки програмного забезпечення, встановлення податкових пільг на програмний продукт, який вироблений в Україні і продається на експорт, є обов’язковим.

Порядок застосування пільг та їх розмір встановлюється законодавством України. При складанні бюджетів всіх рівнів мають враховуватись фінансування завдань цієї програми. До фінансування окремих проектів та завдань Програми будуть залучатися ЄС та НАТО, Світовий банк та ЄБРР. (Для порівняння див. табл. 1).

Цікавою є також точка зору російських фахівців, які відзначають низку недоліків своєї аналогічної програми – Федеральної Цільової Програми “Електронна Росія 2010”. Так, на їх думку, деякі серйозні проблеми “Електронної Росії” можна побачити навіть неозброєним оком. Якщо їх не вирішити негайно, у майбутньому це призведе до невинуватених витрат бюджетних коштів. А саме, це стосується:

1) проблеми нескоординованості розробки проектів, унаслідок чого можна отримати не єдине інформаційне поле, а якесь лоскітне покривало із різноманітних несумісних одна з одною систем;

2) недостатнє фінансування – кошти, які виділяються в межах ФЦП “e-Росія”, значно менші за той бюджет, який щорічно виділяє на НДОКР (наукові дослідження організації комунікаційних ресурсів) лише тільки одна корпорація Intel.

Таблиця 1

Фінансування е-програм у деяких країнах світу

Країна	Програма	Термін реалізації програми	Кількість коштів, що виділяються на її фінансування
США	Підтримка Офісу Електронного Уряду	2003-2006	\$ 45 млн \$ 150 млн
Європейський Союз	Програма "е-Контент"	2001-2004	100 млн євро
Великобританія	Програма досягнення загальної грамотності в області ІКТ	2001-2005	1,7 млрд фунтів стерлінгів
Росія	ФЦП "Електронна Росія"	2002-2010	77179,1 млн рублів
Україна	Програма "Електронна Україна"	8 років	11 млрд гривень

Пропозиції щодо запобігання і вирішення цих проблем:

- координація, а саме – слід чітко сформулювати стратегію розвитку усіх інформаційних систем у межах ФЦП, визначити принципи їх взаємодії між собою та принципи створення єдиного інформаційного простору Росії;
- запитанні сервіси – від моделі взаємодії держави та її громадян, побудованої згідно з принципом "людина зобов'язана державі", слід перейти до більш сучасної, заснованої на розумінні того, що держава служить своїм громадянам, є для них лише "сервісною організацією". При цьому слід віднайти розумний баланс між максимально можливою кількістю нових послуг та ефективністю їх надання;
- стандартизація – завдання її дуже складне, тому що при розробці єдиних підходів слід врахувати інтереси великої кількості організацій та компаній, більшість яких конкурує одна з одною. Проте світова тенденція вже склалася – це використання відкритих стандартів на базі XML та його похідних;
- єдиний класифікатор – слід перейти до використання єдиних стандартних і сумісних класифікаторів в усіх системах "е-Росії";
- навчання – це питання навчання споживачів інформаційних систем "е-Росії", підготовки кадрів державних службовців та експлуатаційного пер-

соналу, на яких покладена відповідальність за перетворення таких систем у реально діючі сервіси;

- перевірені рішення – Росія знаходиться у достатньо вигідній ситуації саме тому, що деякою мірою відстає у впровадженні державних управлінських систем від розвинених країн. Таким чином, можна використовувати їх технологічний та організаційний досвід, проаналізувати їхні помилки, з метою уникнення останніх.

Насамкінець, слід згадати також про започаткований спільний проєкт України та Світового банку щодо поширення та сприяння розвитку Інтернет в Україні – "Україна – розвиток через Інтернет". Основна ідея цього проєкту полягає у використанні світового досвіду, рішень та методичних розробок у сфері інформаційних технологій з метою підвищення прозорості та ефективності державного управління в Україні, розвитку електронного бізнесу, а також зміцнення діалогу між державними організаціями, приватним сектором та громадянами України. Володимир Горан Креачич, заступник голови представництва Світового банку в Україні, відзначив, що останнім часом Світовий банк приділяє значну увагу питанням втілення та розвитку інформаційних технологій в Україні. Командою розробників цього проєкту було визначено три основні компоненти:

1. Компонент "електронний уряд", що складається з двох модулів:

- модуль "електронних закупок": нові, більш ефективні процедури організа-

ції та проведення державних закупок; відкритий доступ суб'єктів ринку до інформації про потреби державних органів країни у конкретних товарах та послугах, можливість безпосередньо брати участь у тендерах; можливість організації громадського контролю за процесом проведення державних закупок;

- модуль “електронний документообіг”: суттєве зниження витрат часу та засобів; підвищення ефективності роботи державних органів; розширення можливостей контролю; надання доступу до найбільш повної та своєчасної інформації.

2. Компонент “законодавство у сфері електронного бізнесу”. Передбачається використання провідного досвіду та кращих методологічних розробок у цій сфері для створення відповідної законодавчої бази, що є одним із найважливіших факторів для подальшого становлення та розвитку “електронного бізнесу” в Україні.

3. Компонент “електронна демократія”. Сутність даного компоненту полягає у наданні громадському суспільству можливості обговорення та обміну думками з питань управління та розвитку, безпосередньо впливаючи таким чином на формування та прийняття рішень на всіх рівнях державної влади. В рамках даного компонента планується розробка інформаційного порталу та регіонального інформаційного центру, які будуть слугувати віртуальним місцем для проведення обговорень, дискусій, форумів (принцип двостороннього інтерактивного зв'язку між державою та громадянами).

В Україні планується створення у найкоротші строки належних економічних, правових, технічних та інших умов для забезпечення широкого доступу громадян, навчальних закладів; наукових та інших установ організацій усіх форм власності, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, суб'єктів підприємницької діяльності до мережі Інтернет; розширення і вдосконалення подання у мережі Інтернет об'єктивної політичної, економічної, правової, екологічної, науково-технічної, культурної та іншої інформації про Україну, зокрема тієї, що формується в

органах державної влади та органах місцевого самоврядування, навчальних закладах, наукових установах та організаціях, архівах, а також бібліотеках, музеях, інших закладах культури, розширення можливостей для доступу в установленому порядку до інших національних інформаційних ресурсів.

Підсумовуючи, можна відзначити, що сучасному стану інформатизації в Україні властива сформована і вже впроваджена державна політика у сфері інформатизації; прийнято закони України з питань Національної програми інформатизації; активно створюється нормативно-правова та нормативно-технічна бази сфери інформатизації; процес інформатизації перестав бути стихійним і набув ознак керованості; набуває сили регіональна складова інформатизації; утворився і набуває сили ринок сучасних інформаційних технологій та послуг; здійснюються заходи, скеровані на захист інформації та забезпечення інформаційної безпеки держави в умовах застосування комп'ютерної техніки; розвивається міжнародне співробітництво у сфері інформатизації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України “Про захист інформації в автоматизованих системах” // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1994. – № 31. – С. 286. (Вводиться в дію Постановою ВР № 81/94-ВР від 05.07.94 // ВВР. – 1994. – № 31. – С. 287).
2. Закон України “Про інформаційні агентства” // Відомості Верховної Ради. – 1995. – № 13. – С. 83. (Вводиться в дію Постановою ВР № 74а/95-ВР від 28.02.95 // ВВР. – 1995. – № 13. – С. 84).
3. Закон України “Про науково-технічну інформацію” // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1993. – № 33. – С. 345. (Вводиться в дію Постановою ВР № 3323-ХІІ (3323-12) від 25.06.93 // ВВР. – 1993. – № 33. – С. 346).
4. Закон України “Про Національну програму інформатизації” // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1998. – № 27-28. – С. 181.
5. Закон України “Про діяльність у сфері інформатизації” (проект).
6. Закон України “Про телекомунікації” (проект).
7. Закон України “Про інформаційну відкритість органів державної влади та вищих посадових осіб України” (проект).

Стаття надійшла до редакції 10.03.2003